

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dítě v nepříznivé situaci – kazuistiky a jejich řešení

Síťování místních aktérů v systému služeb pro ohrožené děti a rodiny
Registrační číslo projektu: CZ.03. 2. 63/0.0/0.0/15_023/0000989

Obsah

Úvodní slovo	2
Podoba brožury a jak s ní pracovat	4
Problematika vybraných sociálně patologických jevů u dětí a mladistvých z hlediska interdisciplinární spolupráce	6
Kristýnčin příběh	7
Proces řešení	9
Jak v tom nebýt sám	13
Doporučení	14
Problematika dlouhodobě nevyhovující bytové situace u ohrožených dětí a rodin z hlediska interdisciplinární spolupráce.....	15
Příběh Marie.....	16
Proces řešení.....	18
Jak v tom nebýt sám.....	23
Doporučení.....	24
Problematika absence vhodného trávení volného času u ohrožených dětí a rodin z hlediska interdisciplinární spolupráce	25
Pavlův příběh	26
Proces řešení	28
Jak v tom nebýt sám	33
Doporučení	34
Problematika rozvodových a rozchodových konfliktů z hlediska interdisciplinární spolupráce	35
Tomášův příběh	36
Proces řešení	39
Jak v tom nebýt sám	42
Doporučení	44
Síťování jako nástroj pro efektivní fungování sítě pro ohrožené děti a jejich rodiny	46
Místo závěru...abyste v tom nebyli sami.....	50

Úvodní slovo

Vážení čtenáři,

dostává se Vám do rukou brožura kazuistických příběhů z pohledu procesu síťování, která má, společně s dalšími výstupy projektu, nemalou ambici inspirovat Vás při řešení příběhů Vašich klientů. A to nikoliv metodicky, ale spíše pokládáním otázek – zda jste využili všechny možnosti sítě, zda je zapojení jednotlivých aktérů sítě efektivní a zda jste v tom zbytečně nezůstali sami. Věříme, že právě příklady z praxe mohou obohatit i tu Vaši.

Tato brožura vznikla v rámci projektu Síťování místních aktérů v systému služeb pro ohrožené děti a rodiny, který realizuje nezisková organizace SKP-CENTRUM, o. p. s. Tento projekt se zaměřuje na zavedení, příp. posílení spolupůsobnosti a návaznosti pomáhajících aktérů služeb pro ohrožené děti a rodiny na území města Pardubic s cílem najít a pomoci jim v řešení jejich nepříznivé situace. V rámci projektu dochází k nastavení mezioborové spolupráce v oblasti péče o ohrožené děti a rodiny a k efektivnímu zapojení subjektů při hledání řešení jejich problémů. Během roku 2017 proběhlo celkem 6 kazuistických setkání, v jejichž rámci se diskutoval nespočet témat, se kterými se v současné době v Pardubicích jednotliví aktéři setkávají a které se dlouhodobě nedaří účinně řešit.

V rámci kazuistických setkání se na základě kazuistik rozebíraly jednotlivé problematiky a definovaly klíčové problémy či nedostatky spolupráce, které brzdí dlouhodobě uspokojivé řešení problémů cílové skupiny. Řešení vybraných problematik bude rozpracováno v návazné fázi projektu během metodických setkání, kdy již budou sami aktéři navrhovat dílčí postupy a řešení, vedoucí k efektivnějšímu řešení problémů klientů.

Na závěr mi dovoluje poděkovat všem, kteří se aktivně podíleli na realizaci projektu, zejména vám, partnerům a zástupcům sítě služeb pro ohrožené děti a rodiny, za čas a úsilí, které jste věnovali spolupráci s realizačním týmem. Věřím, že v tomto úsilí nepolevíme ani při udržování výstupů projektu.

Přeji zajímavé čtení...

Mgr. Jiří Pitaš
ředitel SKP-CENTRUM, o. p. s.

Podoba brožury a jak s ní pracovat...

Do rukou se Vám dostává interaktivní brožura kazuistických příběhů. Během roku 2017 se uskutečnilo celkem 6 kazuistických setkání, v jejichž rámci byly vydefinované čtyři oblasti, dlouhodobě problematické z hlediska spolupráce místních aktérů, u kterých by vzájemné nastavení spolupráce mohlo vést k efektivnějšímu a kvalitnějšímu řešení. Není tak divu, že právě tyto 4 oblasti jsou ústředními tématy této brožury a u všech dodržujeme stejnou strukturu uchopení tématu.

ÚVODNÍ KAZUISTIKA

Každé téma doprovází úvodní kazuistika, jejímž cílem je ukázat na praktických případech, jakým způsobem probíhá řešení reálných klientských případů za současného stavu a kde se mohou nacházet problematická místa.

PROCES ŘEŠENÍ

Nechybí ani stručná charakteristika řešení v současném systému a přehled aktérů, kteří se na řešení situace podílejí.

KLÍČOVÉ NÁSTROJE/SLUŽBY

Klíčové jsou také nástroje (služby), které mohou aktérům pomoci při řešení případů, které jsme se rozhodli zobrazit v interaktivním modelu s možností přiřadit ke každému nástroji/službě odkaz na relevantní zdroje v Pardubicích.

DOPORUČENÍ

Poslední část pro každou oblast bude obsahovat definice toho, co by se mělo optimalizovat. Tato doporučení vznikla na základě kazuistických setkání a rekapitulují postoje a zkušenosti místních aktérů, kteří se těchto seminářů zúčastnili. Snahou bylo zachytit taková doporučení, která mohou lidé už rovnou zakomponovat do své práce a podílet se na nich bez potřeby velkých systémových opatření.

Brožura, kterou držíte v ruce, má nemalé ambice stát se Vaším občasným inspirativním pracovním nástrojem. Abychom se vyhnuli jakýmkoliv nedorozuměním, než se dáte do čtení, předkládáme Vám základní prohlášení vztahující se k podobě této brožury.

1. Uvedené kazuistiky vycházejí z reálných příběhů, některé příběhy však byly lehce upraveny pro potřeby tématu nebo bylo spojeno více podobných prvků z více dostupných kazuistik.
2. Uvedené organizace v rámci sítě pomoci byly vybrány na základě spolupráce s místními aktéry v rámci kazuistických setkání, byl kladen důraz na to, aby se jednalo o aktéry s působností v Pardubicích.
3. Kontakty a data uvedená v této brožuře jsou aktuální k lednu 2018, jako vydavatel nemůžeme ručit a brát odpovědnost za aktuálnost těchto údajů v průběhu času.
4. Doporučení uvedená v této brožurce byla definována samotnými aktéry v diskuzích v rámci kazuistických setkání.

**PROBLEMATIKA VYBRANÝCH
SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ
U DĚTÍ A MLADISTVÝCH Z HLEDISKA
INTERDISCIPLINÁRNÍ SPOLUPRÁCE...**

Kristýnčin příběh

Kdo Kristýnu příliš neznal – a on ji dobře znal málokdo – nemohl uvěřit, že zrovna ona, ta tichá dívka ze sousedství, utekla z domova. Ještě ani nedokončila ZŠ, a taková rána pro její rodiče! Vždyť byli příkladně spořádaná rodina, matka pořádala dobročinné bazary, otec udržoval zahradu, že vypadala jako japonský park. Kristýnin dvanáctiletý bratr je prý premiantem! A holka je už týden pohřešovaná. Kdo ví, co to do ní vjelo, neměla nikdy mnoho přátel. Vždycky byla spíš introvertka... To bylo před více než rokem.

Rodičům se až do té doby dařilo před okolím tajit, co jejich rodinu ničí. O Kristýně se vědělo, že má nějaké zdravotní problémy, kvůli kterým zanedbávala školu. Učitelé brali na vědomí matčiny omluvenky a snažili se Kristýně vycházet všemožně vstříc, aby zameškanou látku zdárně dohnala. Nikdo nevěděl, jaké zdravotní potíže vlastně má, když dokonce musela být jednou hospitalizovaná v Praze. Zřejmě rodiče zařídili protekční vyšetření... A tak prošla čtrnáctiletá Kristýna v Praze detoxem, aniž by se o tom někdy někde mluvilo. Natož aby se vědělo, že kromě alkoholu má Kristýna zkušenosti i s pervitinem.

Když policie pohřešovanou dívku tenkrát našla a přivedla domů, začalo být i v sousedství všem jasné, z čeho vznikají její zdravotní problémy. Tehdy se stala Kristýna klientkou OSPODu. Začala spolupracovat s organizací LAXUS, byla medikována u dětské psychiatričky. Abstinovala.

Otec se tématu drogy vyhýbal, nevěděl, jak s dcerou mluvit. Raději udržoval zahradu, stala se jeho únikem z reality. V realitě zůstala matka, aby měla Kristýnu pod kontrolou. Po roce začala věřit, že jsou zase tou spořádanou rodinou jako kdysi. Pak došlo k relapsu.

Kristýna je přesvědčená, že svou situaci zvládne sama, k odborníkům přestala mít důvěru. Její otec začal obviňovat matku, že

Kristýnu neuhlídala. Začal na dceru tvrdě dohlížet, každý den u ní hledal pervitin a toluen. Matka, předchozími zkušenostmi také silně ovlivněna, chtěla vědět o každém Kristýnině kroku. Kam jde, s kým, v kolik – a mnohdy ji zkontrolovala, jestli jí říkala pravdu. Kristýnin bratr se distancoval, chová se, jako by se ho nic netýkalo. Kristýně jednání rodičů vadí a vztahy v rodině jsou problematické.

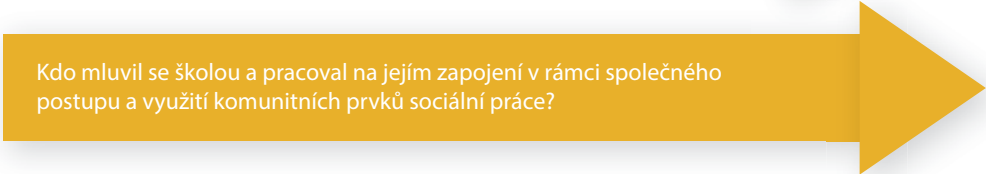
S OSPODem spolupracuje převážně matka. Snaží se pracovat na změně svého postoje a dodržovat pravidla komunikace, která jí doporučili pracovníci OSPODu. Nedaří se to. Pokračuje spolupráce s adiktologickou službou. Rodiče i jejich obě děti by měli navštěvovat psychologa. Otec si nepřipouští, že by potřeboval odborné poradenství. Syna nenechá „vyšetřovat“, protože ten je v pořádku. A matka? Protože je návštěva psychologa zpoplatněna, nechce „utrácet za sebe“. Kromě toho – už si nemyslí, že by někdo dokázal jejich původně tak spořádané rodině pomoci. Kristýna, která by především měla svou situaci řešit, jakoukoli pomoc jakýchkoli odborníků odmítá.

Byla práce s rodinou dostatečná? Nedalo se více udělat pro motivování Kristýny, pro motivování celé rodiny?

Jak spolu odborné služby komunikují? Poskytují zpětnou vazbu?

Kdo mluvil se školou a pracoval na jejím zapojení v rámci společného postupu a využití komunitních prvků sociální práce?

Proces řešení

asociální jednání
(vandalismus, agresivita,
šikanování, záškoláctví, útěky,
zneužívání, kriminalita...)

patologické jednání vůči sobě
(sebevraždy, sebepoškození,
poruchy příjmu potravy,...)

sociálně patologické jevy u dětí a dospívajících

jednání pseudoprosociální
(závadové party, pohlavní
promiskuita, hackeři,
náboženské sekty,...)

závislosti
(alkoholismus, tabakizmus,
nealkoholové drogy, hráčství,
kybernetické závislosti,...)

SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEY

KONTAKTOVÁNÍ OSPODU

- členové rodiny
- škola
- pracovníci ve službách
- občané
- policie

POLICIE

represe

výchovné opatření

povinnost využít
odborné poradenství

dohled

návrh soudu
týkající se umístění
dítěte do ÚV

OSPOD

poradenství

poradenská činnost

vyšetření odborníkem

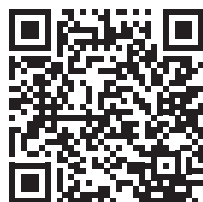
zprostředkování
odborné pomoci

ŠKOLA

poradenská
činnost

zprostředkování
kontaktu

vlastní odborná
práce

Přehled sociálních služeb a pomoci v Pardubicích

www.pardubice.eu/urad/radnice/odbory-magistratu/odbor-socialnich-veci/komunitni-planovani/prehled-socialnich-sluzeb-a-pomoci-v-pardubicich

Online katalog sociálních služeb a pomoci v Pardubickém kraji

www.socialnisluzbypk.cz

Policie ČR Pardubice

www.policie.cz/clanek/vc-pardubicky-kraj-pardubice.aspx

OSPOD

www.pardubice.eu/urad/radnice/odbory-magistratu/odbor-socialnich-veci/oddeleni-socialne-pravni-ochrany-deti

Městská policie Pardubice

www.mppardubice.cz/kdo-jsme-a-co-delame.html

Interaktivní mapa školských zařízení v Pardubicích

mapy.pardubice.eu/MyCity/skoly

Doporučení

1

Podpora rodičovských kompetencí

2

Podporovat rozšiřování kapacity odborných služeb

3

Podpora rozvoje mentoringových programů

4

Pracovat s příčinami jevu, zaměřit se na odhalování příčin

5

Podpora spolupráce se školami a jejich odborníky

6

Podpora role škol v problematice soc.pat. jevů

7

Podporovat koordinaci preventivních aktivit v obci

8

Posilování komplexní sociální práce s celou rodinou (doprovody celé rodiny)

9

Podpora případových konferencí, rodinných konferencí

10

Posilování koordinace intervencí služeb (omezení překryvu služeb)

11

Vzájemná spolupráce služeb jako prevence závislosti klienta na službách

12

Podpora celých rodin v rámci preventivních opatření

13

Definování a zachycování signálů ohrožení dítěte

**PROBLEMATIKA DLOUHODOBĚ
NEVYHOVUJÍCÍ BYTOVÉ SITUACE
U OHROŽENÝCH DĚTÍ A RODIN
Z HLEDISKA INTERDISCIPLINÁRNÍ
SPOLUPRÁCE...**

Příběh Marie

Před deseti lety si mladí manželé pořídili na hypotéku krásný dům. Po deseti letech soužití utekla Marie z tohoto domu se dvěma malými dětmi ke svým rodičům. Jediné, čeho se bála, bylo, že ji manžel najde.

Před pár lety, když porodila druhé dítě, začalo doma peklo. Manžel ji zamykal v domě, zakazoval jí s kýmkoli mluvit, urážel ji. Když po mateřské dovolené nastoupila do práce, začal žárlit a fyzicky ji napadal. Poslední rok se násilí stupňovalo. Marie tajně sbalila nejn nutnější věci, vyzvedla děti ze školky a odjela s nimi pryč z města.

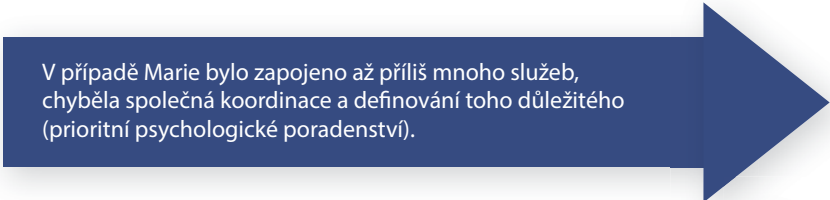
Ocitla se bez domova, bez peněz, bez zaměstnání, protože dojíždět do stávajícího nebylo možné. Zbyly jí jen závazky ze společných dluhů – splátka hypotéky a úvěru. Rodiče jí sice poskytli azyl, ale bydlet u nich v garsoniére s dětmi natrvalo možné nebylo. Živit Mariinu rodinu samozřejmě také nemohli. Marie byla v takovém psychickém stavu, že strachy nemohla spát. Hrozila se toho, že manžel vnikne do bytu a napadne nejen ji, ale i její rodiče a děti. Nevěděla, kde bude žít. Nevěděla, kde bude pracovat. Nevěděla, jak se bude věnovat dětem. Nevěděla, co si počne sama se sebou. Její matka vyhledala službu krizové pomoci.

Nejen, že se Marie s dětmi záhy nastěhovala do azylového domu (AD). Díky službě krizové pomoci se podařilo vyřešit mnohé, protože okamžitě začala spolupráce mezi pracovníky AD, OSPODu, nadačního fondu J & T, intervenčního centra a poradny pro rodinu. V OSPODu a AD Marie pravidelně probírala svoji situaci, za pomoci tamějších pracovníků sehnala zaměstnání a děti začaly chodit do MŠ. Byla schválena žádost o příspěvek na bydlení od nadačního fondu J & T a začalo se řešit soudní stanovení alimentů.

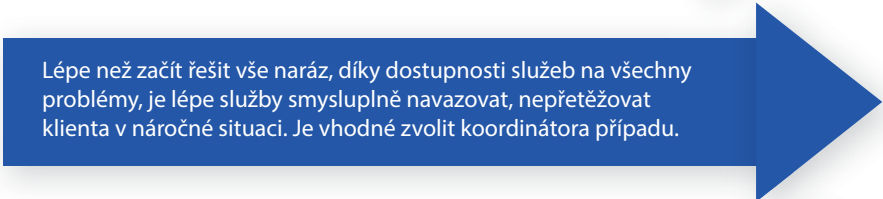
Přestože se vše během krátké doby ubíralo správným směrem, psychický stav Marie se nelepšil. Nezabavila se strachu z manžela.

Optimální by byl bezpochyby pobyt v azylovém domě s utajovanou adresou, jenomže takový byl příliš daleko. O to intenzivněji se intervenční centrum soustředilo na psychickou stabilizaci Marie a poradna pro rodinu se jí snažila zajistit psychologa, aby obnovil její klid a důvěru po zkušenostech žití s agresorem. Jenomže se ukázalo, že na sezení s psychologem jsou dlouhé čekací lhůty – a čekání nebyla optimální terapie pro Marii, která se snažila přežít depresivní stavy den po dni.

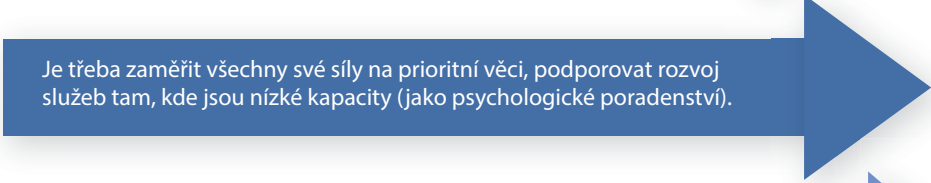
Nedostatek azylových domů s utajovanou adresou se pochopit dá. Ale jak přijmout fakt, že pomoc ženě v nouzi neztroskotá na nedostatku peněz, nenalezení zaměstnání, či nemožnosti bydlení, ale na nedostatku odborníků, kteří by na ni měli čas...

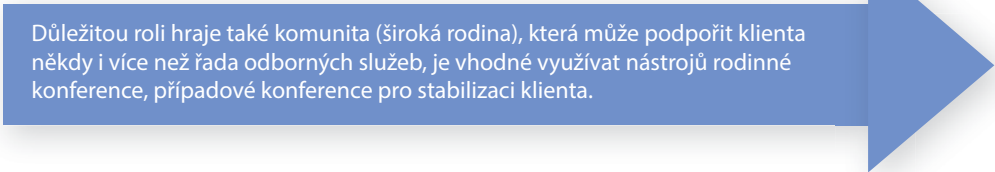
V případě Marie bylo zapojeno až příliš mnoho služeb, chyběla společná koordinace a definování toho důležitého (prioritní psychologické poradenství).

Lépe než začít řešit vše naráz, díky dostupnosti služeb na všechny problémy, je lépe služby smysluplně navazovat, nepřetěžovat klienta v náročné situaci. Je vhodné zvolit koordinátora případu.

Je třeba zaměřit všechny své síly na prioritní věci, podporovat rozvoj služeb tam, kde jsou nízké kapacity (jako psychologické poradenství).

Důležitou roli hraje také komunita (široká rodina), která může podpořit klienta někdy i více než řada odborných služeb, je vhodné využívat nástrojů rodinné konference, případové konference pro stabilizaci klienta.

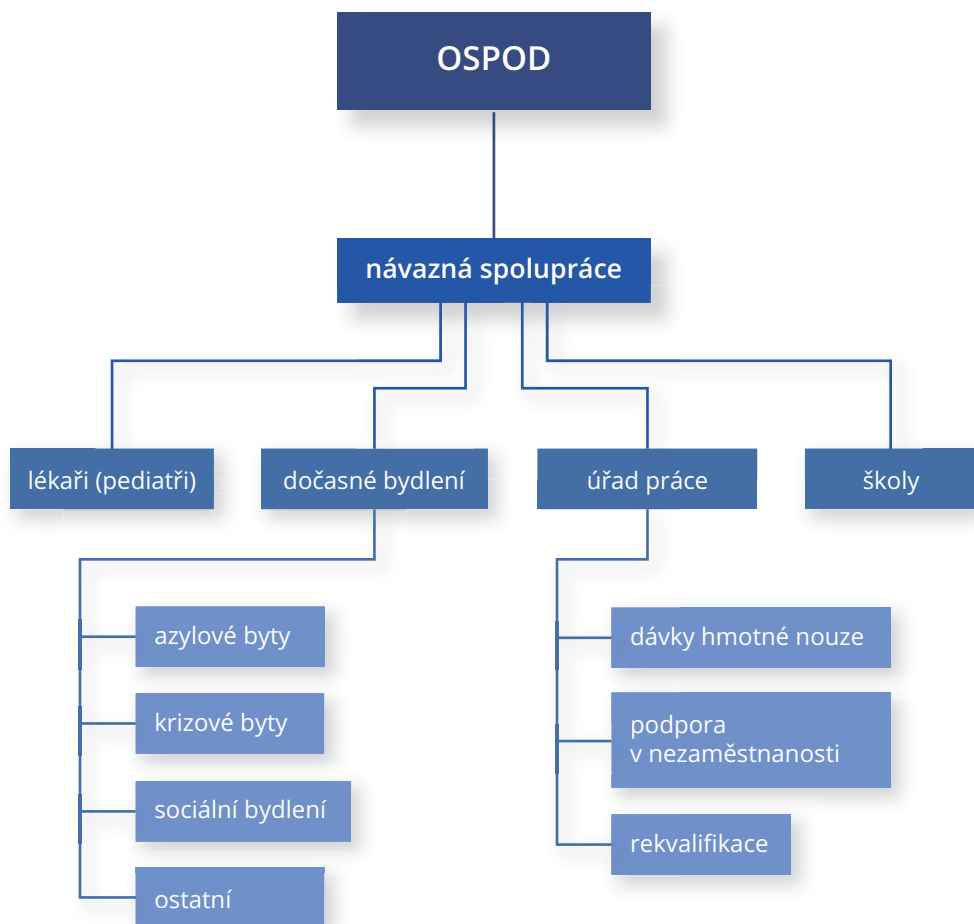
Proces řešení

OSPOD provádí šetření v rodině a zjišťuje míru ohrožení dítěte. Míra vhodnosti bydlení nemusí odpovídat společenským zvyklostem, je třeba se individuálně dívat na celou situaci a vyhodnocovat ji v kontextu zájmu dítěte.

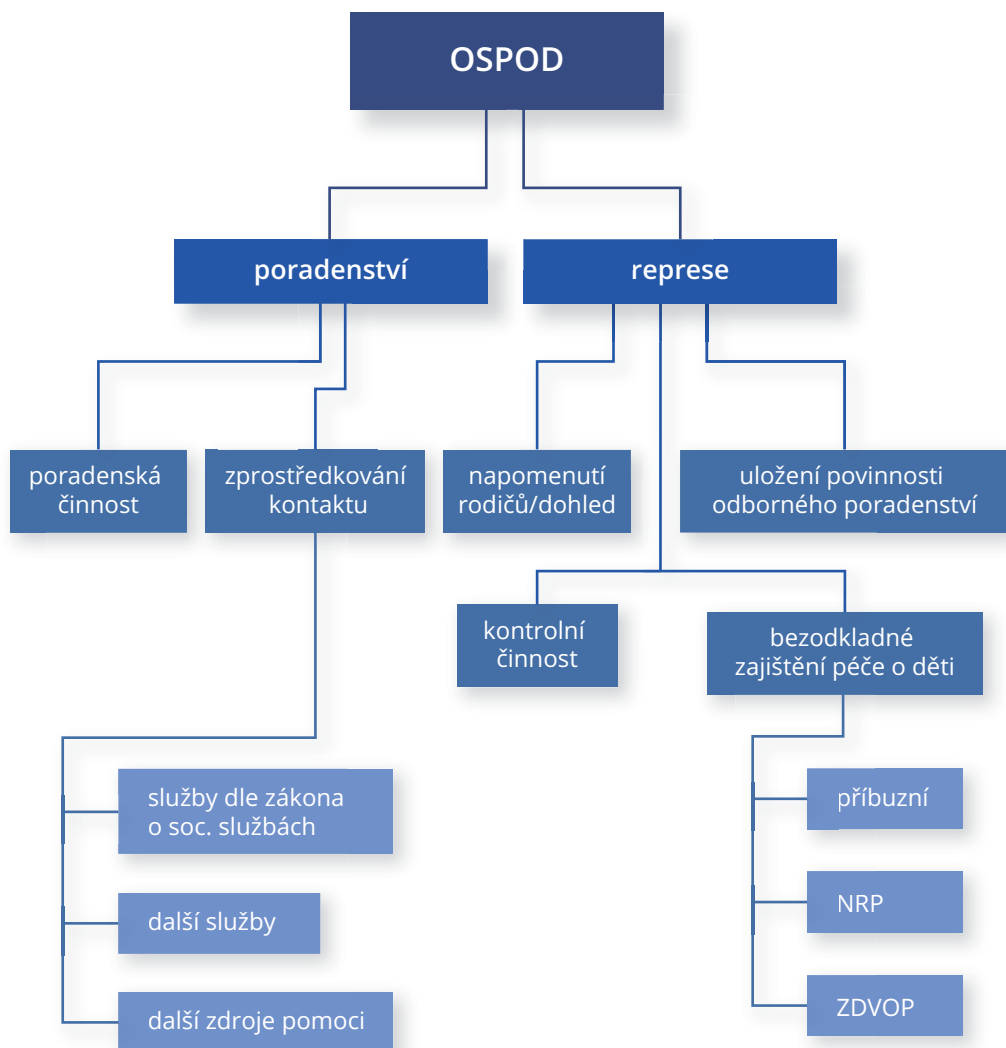
V případě, že OSPOD vyhodnotí, že dítě není nevhodnou formou bydlení ohroženo, provede poradenskou činnost a zprostředkuje kontakty na relevantní služby.

V případě vyhodnocení ohrožení OSPOD zjišťuje, zda se ruku v ruce s tím nejedná o trestný čin zanedbání výchovy dítěte, situaci dále řeší a ponechává si koordinační a kontrolní činnost dle míry závažnosti situace.

Při ohrožení dítěte je OSPOD centrální aktér, hybatel. Kvůli náročnosti situace a multiproblémové situaci, se kterou je nevyhovující bydlení většinou spjato, je však v zájmu OSPODu a hl. v zájmu stabilizace situace, aby byly efektivně využity veškeré zdroje, které síť obsahuje.

OSPOD

www.pardubice.eu/urad/radnice/odbory-magistratu/odbor-socialnich-veci/oddeleni-socialne-pravni-ochrany-deti

Úřad práce pobočka Pardubice

<http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/pak>

Přehled azylových domů Pardubický kraj

[www.azylovedomy.cz/?stranka=databaze & kraj=pardubicky](http://www.azylovedomy.cz/?stranka=databaze&kraj=pardubicky)

Dům na půli cesty

www.skp-centrum.cz/nase-sluzby-a-projekty/dum-na-puli-cesty

Startovací bydlení pro mladé

www.pardubice.eu/urad/radnice/odbory-magistratu/odbor-majetku-a-investic/startovaci-bydleni-pro-mlade

Informace pro žadatele městských bytů Pardubice

www.pardubice.eu/urad/konik/socialni-veci/socialni-sluzby-a-prevence/rad-bych-si-podal-zadost-o-mestsky-byt-co-vse-musim-splnit

Doporučení

1

Podpora fungování široké rodiny, hledání možností podpory

2

Důraz na předávání informací napříč řešenými problémy (typická multiproblémovost a široké spektrum zapojených aktérů)

3

V rámci omezení daných legislativou předávat zpětnou vazbu

4

Zvolení jednoho koordinátora celé situace rodiny

5

Posílení spolupráce aktérů zajišťujících bydlení s aktéry služeb

6

Využívání komunitních nástrojů sociální práce (terénní práce, případové a rodinné konference)

7

Zpětná vazba mezi aktéry (zvláště v případech kočujících rodin po službách)

8

Dlouhodobé plánování služeb (nikoliv paralelní krytí, ale smysluplná návaznost služeb)

9

Podpora spolupráce s obcemi v případě individuálních případů rodin

**PROBLEMATIKA ABSENCE VHODNÉHO
TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU
U OHROŽENÝCH DĚTÍ A RODIN
Z HLEDISKA INTERDISCIPLINÁRNÍ
SPOLUPRÁCE...**

Pavlův příběh

V šestičlenné rodině, v níž žije i patnáctiletý Pavel, nikdo nikoho nebije, nikdo není alkoholik nebo gambler, nikdo nebyl trestaný, oba rodiče pracují. Na první pohled je tedy bezproblémová, problémy v ní ale jsou. Nejen že žijí v chudobě, ale rodiče jsou ve výchově dětí nedůslední, chybějí jim emoce i – inteligence. Pavel vychovává své čtyři mladší sourozence místo nich.

V evidenci OSPODu jsou všechny děti z rodiny. Rodiče si ovšem své soukromí střeží, ani s příbuznými se nestýkají, mají přetřhané sociální vazby s okolím. Nedůvěřují pracovníkům OSPODu, a tak odmítají pomoc, odmítají ventilovat problémy a starosti. OSPOD tedy nepracuje s rodinou, jen s Pavlem.

Většinu volného času trávil donedávna Pavel doma, občas pobyl (stejně jako jeho sourozenci) v parku anebo se prošel obchodním centrem. Nikdo z dětí nevěděl, kde jinde být, co dělat. Nikdo je to neučil.

S OSPODem začal komunikovat poté, kdy začal mít obavy o mladšího bratra. Ten si při svých potulkách našel „nevhodné“ kamarády. Pavel se bál, aby ho nevedli ke krádežím, vandalizmu, drogám. Rád by převedl bratra do jiné společnosti, ale neví kam. V okolí bydliště se sice vyskytují možnosti volnočasových aktivit, jsou však zpoplatněné. Rodiče nemají zájem – a ani kvůli nedostatku financí nemohou – za volnočasovou náplň dětí platit.

Spolupráci Pavel s určitou nadějí vložil do nízkoprahového klubu a komunitního centra. Nejprve sám obhlédl možnosti. Zatímco donedávna trávil většinu volného času nicneděláním, brzy začal brát klub jako bezpečný prostor, kde se může svěřit, získat radu a porozumění, odpočinout si a zapojit se do aktivit, které mu nabídne zdejší pracovník. Přivedl do klubu sestru, která zde také našla zázemí. Mladšího bratra se mu zatím přesvědčit nepodařilo.

Odhodlání a zodpovědný přístup patnáctiletého chlapce je sice obdivuhodný, ale má to být on, kdo nahradí rodiče a postará se o děti jen o málo mladší, než je on sám?

Nevzdali zainteresovaní pracovníci snahu motivovat celou rodinu ke změně příliš brzy? Proč se nepodařilo vybudovat důvěrný vztah mezi nimi a rodinou a navázat spolupráci?

Jaká preventivní opatření probíhají? Kdo je koordinuje?

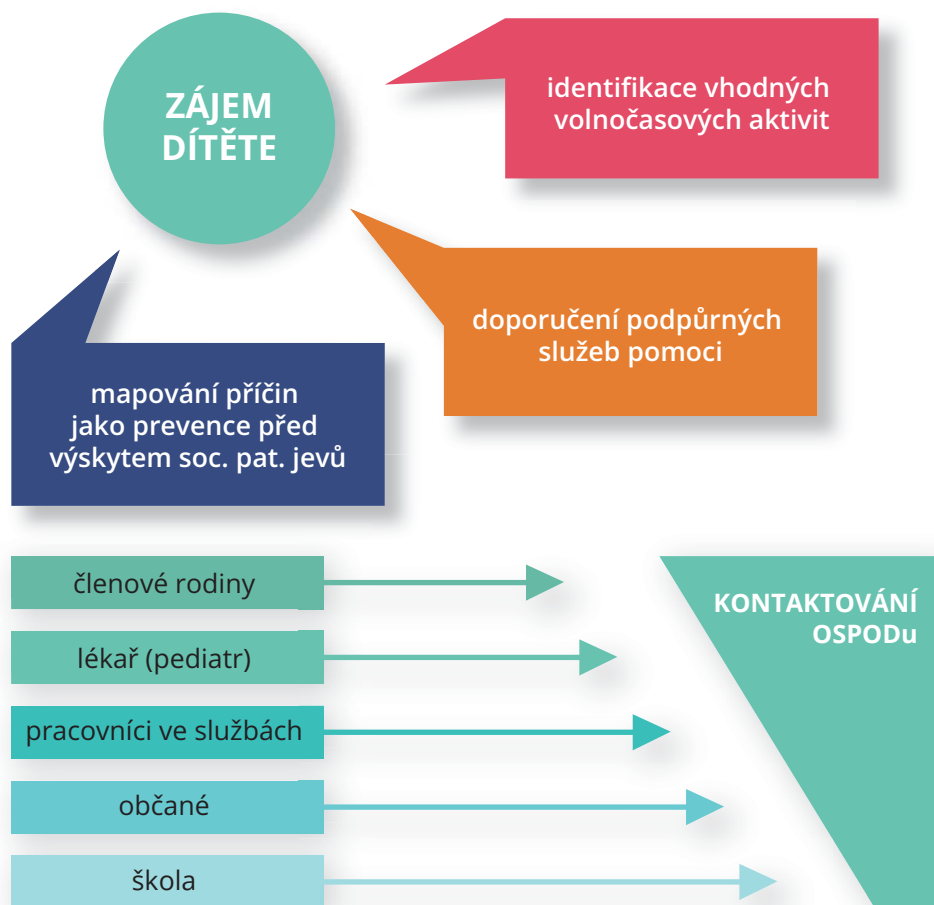
Jaké jsou možnosti finanční podpory rodiny?

I když není Pavel vyhodnocen jako „ohrožený“, jak síť kolem Pavla a jeho sourozenců spolupracuje?

A v neposlední řadě - jak by se Pavel dověděl o možnostech volnočasových aktivit, kdyby se o ně sám aktivně nezajímal?

Proces řešení

Pokud OSPOD nezjistí ohrožení dítěte rozvodovou/rozchodovou situací (dle paragrafu 6, SPO), jeho úloha je preventivní a poradní. Doporučuje vhodné způsoby trávení volného času, zároveň zjišťuje příčiny nevhodného trávení volného času, zjištění příčin je součástí preventivního působení, kdy vhodné odhalení příčin (zanedbání dítěte, nezáměr o děti ze strany rodičů, vliv nežádoucích jevů) může zabránit budoucímu ohrožení dítěte.

Na nevhodné trávení volného času často upozorňují aktéři v rámci komunity, velmi často dokáží pomoci identifikovat příčiny a podílet se na aktivizaci rodiny, měli by být do procesu řešení zapojení.

I přes velkou škálu možností v oblasti vhodného trávení volného času je třeba umět klientovi a rodině vysvětlit přínosy využití vhodného trávení volného času, absence vhodného trávení volného času často souvisí s absencí pozitivních vzorů pro dítě v rámci rodiny, často tak nestačí pouze zprostředkovat možnosti, ale je zapotřebí pracovat s celou rodinou a motivovat dítě i rodinu k chuti zamýšlet se nad vhodným trávením volného času. I když ještě nemusí jít ve většině případů o ohrožení dítěte podle paragrafu 6, je potřeba pravidelná spolupráce zapojených aktérů (vč. škol, kroužků apod.) od začátku jako koordinovaná prevence před výskytem sociálně patologických jevů, před přebíráním nevhodných vzorců z nefungující rodiny a jako prevence včasného odhalení zhoršení situace v rodině.

OSPOD dětem

poradenská činnost
nabídka možností
spolupráce se školou
motivování klienta
zprostředkování
služby/opatření

OSPOD rodičům

poradenská činnost
zprostředkování kontaktu
na služby/opatření
motivování rodičů
napomenutí rodičů
uložení povinnosti využít
odborné poradenství

podpůrná opatření

možnosti trávení
volného času
financování volného času
informační portály/zdroje
preventivní opatření
nizkoprahových služeb
odborné služby

doporučené volnočasové aktivity

- školní družina
- školní klub
- kluby a kroužky při škole
- mateřská a rodinná centra
- komunitní centra
- volnočasové aktivity NNO
- domy dětí a mládeže
- stanice zájmových činností
- ZUŠ
- skaut a jiná hnutí
- kluby a kroužky

preventivní podpůrné služby

- poradenská činnost OSPOD
- NZDM (nizkoprahové zařízení pro děti a mládež)
- finanční příspěvky na dotování sociálně slabých rodin v oblasti využívání volného času dětí (úřad práce, dotační programy obce, systémy finančního zohlednění kroužků, klubů, školních zařízení)

odborné služby

- školní poradenství
- PPP (Pedagogicko-psychologická poradna)
- probační a mediační služba
- obec, komunitní plánování
- NNO
- doprovázení
- terénní programy
- SAS (Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi)

Kulturní a zábavná centra Pardubice

www.pardubice.eu/o-pardubicich/turisticke-informace/kulturni-a-zabavni-mista

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež – Free klub

www.skp-centrum.cz/nase-sluzby-a-projekty/nizkoprahova-zarizeni-pro-deti-a-mladez/fk

Přehled sportovních a dětských hřišť a akcí

www.pardubice.eu/urad/radnice/odbory-magistratu/odbor-skolstvi-kultury-a-sportu/sport

Katalog volného času mládeže Pardubice

www.pardubice.eu/urad/mestske-obvody/mestske-obvody-pardubice-iii-dubina-drazka/informace-obcanum/aktualni-zpravy/katalog-pro-volny-cas-deti-a-mladeze

Turistické informační centrum

www.ipardubice.cz

Domy dětí a mládeže Pardubice

www.pardubice.eu/urad/radnice/odbory-magistratu/odbor-skolstvi-kultury-a-sportu/skolstvi/domy-deti-a-mladeze

Doporučení

1

Vyhledávání finančních úlev pro zajištění volnočasových aktivit

2

Podpora a zprostředkování přehledu možností

3

Informování o možnostech a šíři možností volného času

4

Práce s bariérovostí aktivit (doprovázející služby, zprostředkování kontaktu,...)

5

Motivování rodičů k podpoře volného času jejich dětí

6

Využívání podpůrných služeb (podpora široké rodiny, doprovázející služby, kamarádi,...)

7

Vyjednávání s volnočasovými subjekty komerčního charakteru

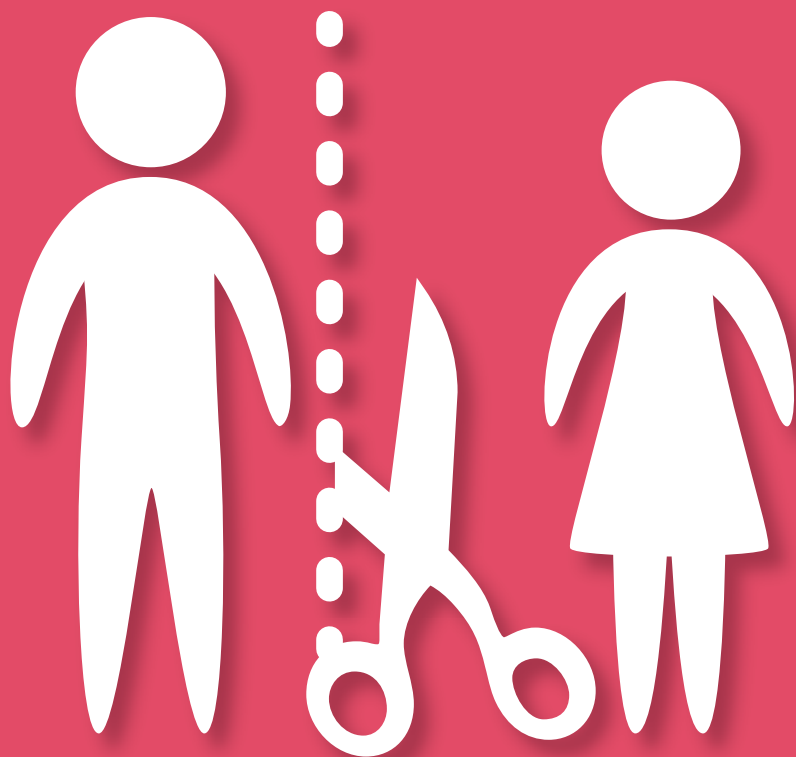
8

Rozvoj dobrovolnických programů (doučování, mentoring, předprobační program)

9

Podpora spolupráce s obcí

**PROBLEMATIKA ROZVODOVÝCH
A ROZCHODOVÝCH KONFLIKTŮ
Z HLEDISKA INTERDISCIPLINÁRNÍ
SPOLUPRÁCE**

Tomášův příběh

Jitka se rozhodla, že požádá o rozvod. Už před půl rokem. Rozhodla se, ale neudělala nic. Jenom si každou noc představovala, jak se stěhuje s Tomáškem z malého, pronajatého bytu. Co by se stalo? Neměli by kam jít. Manžel by ji obvinil z únosu. Ne, nejdřív by ji zase zmlátil. Jeho matka by na ni křičela, táhla by ji za vlasy – tak se chovala i kvůli Jitčině menším prohřeškům. Kvůli jakým prohřeškům, vlastně? Jitka věděla jen to, že cokoli udělá, je špatně. Musí být ponižovaná a trestaná. Před Tomáškem, aby viděl, jakou má mámu. Kdyby požádala o rozvod – chtěl by se s takovou mámou vůbec Tomášek odstěhovat od táty? Chodí do první třídy, musel by kvůli ní změnit školu, hledat si nové kamarády... I když – on kamarády nemá. Smějí se mu, že má staré oblečení a je hloupý. Je to její vina. Málo vydělává a nemá čas, aby s ním připravovala domácí úkoly. Manžel by jí to stejně nedovolil, je taky hloupá.

Rozhodla se sice, že změní život, ale sama si netroufá změnit vůbec nic. Každý den chodí do zaměstnání, aby uživila rodinu. Manžel práci nemá, jen si občas najde brigádu. Jeho matka s nimi sice žije, ale na domácnost nepřispívá. Vyčítá Jitce, že vydělává málo. Ona se jí stará o kluka, táta se jí stará o kluka – a Jitka není schopna vydělat tolik, aby bylo na nájem! V žádném z pronajatých bytů nenechali chudou rodinu bydlet déle než rok, dva. Kvůli dluhům za nájem i kvůli tomu, že se z bytu často ozýval křik, rány, pláč. Všude si mezi sebou sousedé povídali, jak je možné, že takoví lidé vychovávají dítě. Co z toho kluka asi bude? S Jitkou si ale nepovídal nikdo. I když přece jen – v jednom z dřívějších pronájmů se jí zeptala starostlivá paní, jestli nepotřebuje pomoc. Ne, všechno je v pořádku, řekla Jitka, která měla pohmožděnou ruku a modřinu pod okem. Nevěděla, jak by jí někdo mohl pomoci. To, co se děje za zavřenými dveřmi domova, je přece její starost. A stejně by jí nikdo nevěřil.

Tomášek byl teprve prvňák, ale do školy příliš nechodil. Kdyby se místo vyučování tajně toulal po venku, zahájila by učitelka prošetřování. Jenomže všechny absence měl Tomášek řádně omluvené. A že bylo těch zameškaných omluvených hodin příliš? Chlapci prostě bývalo špatně. A že ve třídě často pláče a chová se afektovaně? To je právě tím, že mu bývá tak často zle. Proto mu táta píše omluvenky a reaguje na upozornění školy, že se Tomášek chová nevhodně. Stará se o něj, tak ví, co klukovi je. Hlavně ví, že se mu nechce chodit do školy. Kdo neví nic, je Jitka. Manžel a jeho matka zakázali Tomáškovu říct Jitce o školních problémech. Učitelku nenapadlo, že by mohla situaci řešit s oběma rodiči. Omluvenky jsou podepsané, otec podal vysvětlení, vše je v pořádku.

Před půl rokem se Jitka nakonec rozhodla, že podá žádost o rozvod. Možná by dosud každou noc přemítala, co by se stalo, kdyby opravdu něco udělala. Protože sama nebyla schopná udělat nic. Na štěstí se přece jen dočkala pomoci:

Na intervenční centrum se obrátil správce domu, kde rodina žila, s podezřením na domácí násilí. Jako ohroženou osobu uvedl matku a syna, jako násilné osoby pak manžela ohrožené osoby a jeho matku. Jitka s úlevou souhlasila s rozhovorem v IC – sama se bála kohokoli oslovit a požádat o radu. Tak se podařilo rozkrýt psychické a fyzické týrání v rodině. Intervenční centrum nabídlo Jitce psychologické poradenství pro ni i syna, právní poradenství, pomoc při sepsání žaloby na rozvod a nasměrovalo ji na OSPOD a policii. Jitka by sama nebyla schopná nikam jít a něco zařizovat, a tak ji pracovnice IC doprovodila na OSPOD i k výslechu na policii a podala informace o situaci v Jitčině rodině.

Happy end? Policie nabízí svoji přítomnost při stěhování. OSPOD podá návrh na určení výživy a péče, nastaví pravidla komunikace v rámci rodiny. Pracovnice OSPODu budou asistovat při předávání Tomáška nejdříve na OSPOD, později prostřednictvím ABATABu. Domlouvají se na spolupráci se školou, budou se účastnit jednání s rodiči v ZŠ...

Chybí zpětná vazba pro intervenční centrum (IC) o využívání následných služeb – kdo by zkontroloval, jestli Jitka využila kontaktů na SAS, OSPOD a Abatab?

Co by se stalo, kdyby dům měl jiného správce? Jak dlouho by si ještě instituce "myslely", že je tam všechno v pořádku, jak se dá podpořit včasná intervence?

Zatímco IC má povinnost zkontaktovat rodinu do 48 hodin od oznámení policie o vykázání násilníka, OSPOD sice povinnost zkontaktovat rodinu má, ale časový termín není určen (pokud by tedy matka nechtěla spolupracovat s IC, může se stát, že nebude nikdo s rodinou pracovat, protože služby IC budou ukončeny a pracovník OSPODu rodinu ještě nekontaktuje..

Proces řešení

**ZÁJEM
DÍTĚTE**

je potřeba vyhodnotit,
jaká je míra ohrožení dítěte

je potřeba zjistit
a definovat potřeby dítěte

je třeba zvolit
metodu a postup řešení

Rodič kontaktuje OSPOD - vstupní analýza situace (OSPOD)

Pokud OSPOD nezjistí ohrožení dítěte rozvodovou/rozchodovou situací (dle paragrafu 6, SPO), nemusí vstupovat do procesu řešení jako hybatel a centrální aktér. Soudu by pak měl předkládat pouze návrh, který vychází z rozhodnutí a návrhu rodičů, není potřeba, aby realizoval další opatření zasahující do integrity rodiny (šetření v rodině, znalecké posudky apod.). Pokud je ohniskem problému konflikt rodičů, měl by OSPOD odkázat na příslušné odborné služby, ale neměl by zůstat v pozici řešitele konfliktních rodičů, přítomnost obou rodičů při komunikaci s OSPODem je žádoucí.

OSPOD

- podává návrh týkající se svěřeni dítěte do péče/do střídavé péče
- v případě pochyb může zadat vypracování znaleckého posudku (4–8 týdnů)
- u soudu hájí zájmy dítěte (nikoliv rodičů)
- OSPOD zjišťuje názor dítěte a následná opatření musí vycházet z tohoto názoru
- OSPOD zajišťuje informovanost dítěte o celém procesu

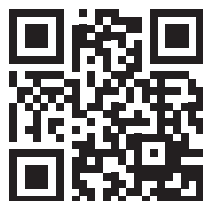
soud

- je povinen zjišťovat názor dítěte na situaci (prostřednictvím OSPODu) při každém líčení
- soudy příkládají velký vliv návrhu OSPODu na řešení situace
- soud dohlíží na to, aby se OSPOD (jako kolizní opatrovník dítěte) účastnil všech soudních řízení

soudní řízení

- pokud jeden z rodičů nerespektuje soudní rozhodnutí, brání druhému ve styku s dítětem, je OSPOD kompetentní toto řešit uložením povinnosti využít odborné poradenství, nebo napomenutím rodičů, či výchovným opatřením
- OSPOD je povinen využít všech zákonem daných možností k zajištění kontaktu dítěte s rodičem
- v případě rodičovských sporů je na místě realizovat případovou konferenci za účasti OSPODu, soudu, psychologa, školy apod.

Všichni zainteresovaní aktéři se musí snažit, aby jejich rozhodnutí, podpora a řešení situace vycházely ze zájmu dítěte (bez ohledu na to, zda je tento zájem proti zájmu jednoho z rodičů), je zapotřebí snažit se získat podporu a souhlas k řešení od obou rodičů a je potřeba, aby celá situace byla řešena v co nejkratším možném termínu.

Cochemská praxe

www.cochem.pro

Poradna pro rodinu Pardubického kraje

www.poradnapardubice.cz

Seznam mediátorů Pardubický kraj

www.komorazapsanychmediatoru.cz/mediatori/hledat?kraj=10 & obec=&jmeno=&prjmeni=&zamereni=&search=Vyhledat

Okresní soud v Pardubicích

portal.justice.cz/Justice2/soud/soud.aspx?o=158 & j=168 & k=1619

OSPOD

www.pardubice.eu/urad/radnice/odbory-magistratu/odbor-socialnich-veci/oddeleni-socialne-pravni-ochrany-deti

DaR – Centrum pro dítě a rodinu

www.darops.cz

Doporučení

1

Zmenšovat časové prodlevy v předávání informací

2

Podporovat předávání úplných informací

3

V rámci omezení daných legislativou předávat zpětnou vazbu

4

Práce s postojem dítěte, důraz na respektování názoru dítěte

5

Větší využívání podpůrných služeb

6

Posilovat propojenost služeb řešících rozdílné, i když související problémy (domácí násilí v rodině, následně rozvod)

7

Optimalizace podpůrných služeb (proti přeslužbování klientů)

8

Posilovat přátelskou spolupráci se školou

9

Podpora sbližování, informování o vzájemných možnostech aktérů

Síťování jako nástroj pro efektivní fungování sítě pro ohrožené děti a jejich rodiny...

System péče o ohrožené rodiny a děti je v současné době charakterizován transformačním procesem vycházejícím z principů deinstitucionalizace. Transformační proces zahájila novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, z roku 2012. Od tohoto roku prochází systém péče o ohrožené děti dynamickým vývojem, který je doprovázen řadou zásadních změn. Cílem transformace systému je:

- zajistit důslednou ochranu práv každého dítěte a naplnění jeho individuálních potřeb;
- podpořit kvalitu života dětí a rodiny;
- eliminovat diskriminaci a nerovný přístup k dětem;
- podporovat všestranný rozvoj dítěte doma v jeho přirozeném rodinném prostředí, a nebude-li to možné, tak primárně v náhradním rodinném prostředí;
- podpořit účast dítěte na rozhodování o záležitostech, které se ho týkají.

Výše uvedená transformace systému je provázána potřebou vzniku, podpory či rozvoje sítě služeb pro ohrožené děti a jejich rodiny. Cílem síťování i transformace je otevřený, dostupný a prostupný fungující systém, který bude pružně reagovat na potřeby dítěte a rodiny a bude podporována multidisciplinární spolupráce jednotlivých aktérů a jasné rozdělení kompetencí jednotlivých klíčových subjektů. Kvalitně fungující síť služeb dokáže hledat vhodné způsoby řešení dané situace, zaměřuje se na zlepšení a nápravu situace v rodině a snaží se efektivně zabránit umístění dítěte do náhradní rodinné péče či do ústavní výchovy. Za tímto účelem by síť měla reflektovat zejména potřeby a práva dítěte (a jeho rodiny) a měla

by na daný problém pohlížet z komplexního hlediska. Současně by taková síť měla zajistit vhodné a cílené poskytnutí služeb pomoci a podpory, popřípadě prevence pro tyto ohrožené děti s rodinami.

V současné podobě systému sice samotná „síť“ není nikde formálně popsána a definována, přesto naprostá většina aktérů „síť“ intuitivně chápe. Nejasný a spekulativní bývá často jak rozsah „sítě“ (kdo všechno do ní patří a tvoří ji), tak vymezení rolí jednotlivých aktérů. Jedním z nejvýraznějších aktérů sítě je OSPOD (orgán sociálně právní ochrany dětí, dále jen OSPOD). OSPOD často stojí ve středu sítě, což je dáno jeho historickým postavením v systému. V současné době, i dle platné legislativy, by měl být OSPOD v pozici koordinátora sítě a jeho výrazná role by měla být hlavně v případech, kdy je dítě vyhodnoceno jako ohrožené (podle paragrafu 6 zákona o SPO). Pokud dítě takto vyhodnoceno není, nemusí být OSPOD centrálním aktérem sítě, jeho role může být upozaděna.

Vzhledem k tomu, že síť nemá formálně definované vztahy a fungování v síti nemá legislativní (a vymahatelnou) podobu, musí si samy subjekty nastavovat velmi jasné principy spolupráce a kanály pro komunikaci včetně metodické podpory. Toto nastavování je klíčové pro kvalitní a efektivní fungování sítě. Nastavování je často složité i z důvodu mezirezortní roztržitosti, která systém péče o ohrožené rodiny a děti v současné době charakterizuje. Systém je roztržitěn hned do několika rezortů (Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo spravedlnosti), které nevykazují vždy stejné cíle a principy péče o ohrožené děti a jejich rodiny.

I přes zvyšující se trend podpory spolupráce, síťování, je výše uvedené nastavování spolupráce velmi nahodilé a obecně by se dalo říci, že vzhledem k tomu, že síť nefunguje jako systém s pevnou strukturou, jedná se ve většině případů spíše o spolupráci postavenou na osobních kontaktech a motivovaných jedincích.

Neexistují jednotné metodiky pro všechny zúčastněné aktéry, neexistuje ani jednotný názor na to, kdo je ohrožené dítě a jak rozpoznat jeho zájem.

Pro podporu sítě je dle jejích aktérů potřeba budovat a podporovat pocit sounáležitosti všech klíčových aktérů, a to právě v situacích, kdy chybí závazné metodiky, které by zapojení do sítě jasně definovaly. Dle dostupných výzkumů neplatí také jednotnost v důležitosti a míře zapojení do sítě, kdy i některá pracoviště OSPODu, školská a zdravotnická zařízení se necítí být plně funkční součástí sítě, zcela mimo síť se často cítí i široká odborná veřejnost (školy, pediatři, policie), i když právě oni se mohou mnohdy stát v případě klíčovými hráči.

Přesto, že v současné době ještě stále není dokončen proces transformace, podpora síťování může už nyní výraznou měrou pomoci zavádět a udržovat současné principy systému péče o ohrožené děti a jejich rodiny. I přes podporu při zavádění prvků formalizace při nastavování spolupráce v síti je třeba si uvědomit, že spolupráce subjektů, které mohou pomoci dětem (i těm se specifickými problémy a těm, které se dostaly do krizové situace) prožít hezké dětství, by měla být přirozená a intuitivní.

